

Arkadiusz Szwedowski¹

Wyroki łączne – porównanie stanów prawnych obowiązujących przed i po 30 czerwca 2015 r. oraz od 24 czerwca 2020 r. na tle wybranych zagadnień

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie zmian legislacyjnych w obszarze dotyczącym kary łącznej na tle wybranych zagadnień, zwłaszcza w zakresie łączenia kar pozbawienia wolności bezwzględnych i warunkowo zawieszonych oraz kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności. Biorąc też pod uwagę, że na przestrzeni zaledwie kilku lat nastąpiły diametralne zmiany w tej materii, istotnego znaczenia nabrały również kwestie intertemporalne, określające, którą ustawę należy zastosować w wypadku, gdy w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie czynu. Przedstawiona problematyka odwołuje się przy tym w znacznej mierze do orzecznictwa Sądu Najwyższego, co może mieć istotny walor praktyczny.

Słowa kluczowe

Prawo karne, postępowanie karne, wyroki łączne, kara łączna, zbieg przestępstw, reguły intertemporalne, orzecznictwo.

1. Wstęp

W związku ze zmianami wprowadzonymi w obszarze rozdziału IX Kodeksu karnego, wyróżnić należy trzy istotne okresy w przedmiocie orzekania kary łącznej, w tym w wyroku łącznym:

---

¹ Arkadiusz Szwedowski, prokurator Prokuratury Regionalnej delegowany do Departamentu Postępowania Sądowego (Wydziału Kasacji) Prokuratury Krajowej.

- 1) do 30 czerwca 2015 r., tj. do czasu wejścia w życie ustawy z 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 396),
- 2) od 1 lipca 2015 r. do 23 czerwca 2020 r., tj. od czasu wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw do czasu wejścia w życie ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. z 2020 r., poz. 1086),
- 3) od 24 czerwca 2020 r., tj. od momentu wejścia w życie ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19.

Na powyższe okresy nakładają się także zmiany dokonane: ustawą z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2009 r., Nr 206, poz. 1589) oraz ustawą z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 437), a także dwa wyroki Trybunału Konstytucyjnego dotyczące niekonstytucyjności przepisów art. 87 § 1 k.k. i finalnie uchylonego art. 86 § 4 k.k.

1.1 Stan prawny do 30 czerwca 2015 r. z uwzględnieniem nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw

Zgodnie z art. 85 k.k. przesłanką orzeczenia kary łącznej, także wyrokiem łącznym, była sytuacja prawna sprowadzająca się do tego, że sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, choćby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu.

Podkreślić należy, że materialnoprawne przesłanki orzeczenia kary łącznej określone w art. 85 k.k. odnosiły się zarówno do orzekania kary łącznej w ramach jednego postępowania, jak i do orzekania kary łącznej w ramach wyroku łącznego.

Pierwszy warunek przyjęcia zbiegu realnego przestępstw wyrażał zwrot: „jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw”, który odwoływał się do kategorii obiektywnej – popełnienia przez sprawcę co najmniej dwóch przestępstw.

Kolejny zwrot ustawy: „zanim zapadł pierwszy wyrok” określał drugi warunek zbiegu, zgodnie z którym przestępstwa musiały być popełnione wcześniej, niż zapadł wyrok, ale nie jakikolwiek, tylko „pierwszy, chociażby nieprawomocny”. Musiał to być więc wyrok wydany jako pierwszy chronologicznie, a więc taki, który zapadł przed popełnieniem przez sprawcę kolejnego (kolejnych) przestępstwa (przestępstw). „Pierwszy” wyrok skazujący wykluczał zatem możliwość połączenia kary wymierzonej za przestępstwo popełnione przed jego wydaniem z karą wymierzoną (innym wyrokiem) za przestępstwo popełnione po jego wydaniu.

Nie można przy tym uznać, że „pierwszym” wyrokiem mógł być wyrok wydany później, chronologicznie jako drugi, trzeci czy jeszcze dalszy, w zależności od określonego układu procesowego, po to, aby polepszyć sytuację prawną skazanego, gdyż dla prawidłowego stosowania art. 85 k.k. (w każdym omawianym stanie prawnym) nie ma znaczenia, czy konfiguracja skazań objętych wyrokiem łącznym jest dla niego korzystna, czy też niekorzystna, ponieważ przesłanki orzekania kary łącznej nie dają swobody w doborze wyroków podlegających łączeniu, a kara łączna nie jest instytucją, która z założenia powinna służyć poprawie sytuacji prawnej skazanego, a wręcz przeciwnie, może prowadzić do jej pogorszenia (choćby np. art. 88 zd. 2 k.k. lub art. 89 § 1a k.k.)².

Wreszcie zwrot „co do któregośkolwiek z tych przestępstw” oznaczał, że karę łączną można było orzec jedynie wobec tych przestępstw, które obiektywnie zostały popełnione zanim zapadł pierwszy, chociażby nieprawomocny wyrok, przy czym skazania te nie musiały następować bezpośrednio po sobie, a mogły być przegrodzone innymi wyrokami³.

Oceny zbiegu realnego dokonywało się zatem z perspektywy postępowania sprawcy, tj. czy kolejnych przestępstw dopuszczał się po wydaniu wobec niego wyroku (kolejnych wyroków), czy przed jego (ich) wydaniem. Tylko te ostatnie tworzyły zbieg przestępstw, pozwalający na orzeczenie kary łącznej.

Przykładowo sprawca został skazany następującymi wyrokami:

---

² Szerzej: P. Kardas, (w:) A. Zoll (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Tom I. Komentarz do art. 1–116 k.k., wyd. IV, LEX 2012 – komentarz do art. 85 k.k.

³ Por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2005 r., sygn. I KZP 36/04, OSNKW 2005, nr 2, poz. 13.

- 1) Sądu Rejonowego z dnia 10 stycznia 1999 r. za czyn z art. 278 § 1 k.k. popełniony w dniu 8 listopada 1998 r. – w wymiarze 6 miesięcy pozbawienia wolności;
- 2) Sądu Rejonowego z dnia 6 października 1999 r. za czyn z art. 279 § 1 k.k. popełniony w dniu 5 lutego 1999 r. – w wymiarze 2 lat pozbawienia wolności;
- 3) Sądu Rejonowego z dnia 17 maja 2002 r. za czyn z art. 158 § 1 k.k., popełniony w dniu 3 grudnia 1999 r. – w wymiarze roku pozbawienia wolności;
- 4) Sądu Rejonowego z dnia 4 czerwca 2002 r. za czyn z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 279 § 1 k.k. popełniony w dniu 3 października 1999 r. – w wymiarze roku pozbawienia wolności.

W zaistniałym układzie procesowym „pierwszym” chronologicznie wyrokiem, jest wyrok z dnia 6 października 1999 r., bowiem przed jego wydaniem sprawca popełnił w dniu 3 października 1999 r. jeszcze inne przestępstwo, które pozostaje w realnym zbiegu. Z tych względów węzłem kary łącznej można objąć kary wynikające z wyroków opisanych w pkt 2 i 4; przy czym nie ma znaczenia, że skazania z tych wyroków nie następują bezpośrednio po sobie. Natomiast przed wydaniem wyroku z dnia 10 stycznia 1998 r. (pkt 1) nie zostało popełnione żadne inne przestępstwo, dlatego nie stanowił on „pierwszego” chronologicznie wyroku, który wyznaczałby zbieg przestępstw. Z kolei kara orzeczona w wyroku z pkt 3 podlega odrębnemu wykonaniu, gdyż przestępstwo, za które została orzeczona, popełniono już po wydaniu tego „pierwszego” chronologicznie wyroku.

Zaznaczyć również trzeba, że możliwe było wystąpienie nie tylko jednego zbiegu przestępstw, ale i dalszych, przy spełnieniu warunków wskazanych w art. 85 k.k. Jednakże nawet przy kolejnych zbiegach obejmujących drugą, trzecią, itd. grupę przestępstw, zawsze wyjściowym punktem odniesienia pozostawał ten chronologicznie „pierwszy wyrok”, zamykający kolejne „grupy przestępstw” pozostających w zbiegu.

Zastosowanie tej instytucji było jednocześnie możliwe tylko w przypadku orzeczenia za zbiegające się przestępstwa określonych kar, tj. kar tego samego rodzaju (kara pozbawienia wolności – kara pozbawienia wolności, kara ograniczenia wolności – kara ograniczenia wolności, kara grzywny – kara grzywny) lub kar rodzajowo różnych, lecz podlegających łączeniu z mocy szczególnych przepisów – art. 87 i art. 88 k.k. (tj. kara pozbawienia wolności – kara ograniczenia wolności, kara 25 lat pozbawienia wolności lub kara dożywotniego pozbawienia wolności – kara pozbawienia wolności).

Z powyższego wynika, że nie podlegała łączeniu kara grzywny z karą pozbawienia wolności lub z karą ograniczenia wolności; w przypadku wielości grzywien i kar pozbawienia wolności albo ograniczenia wolności orzekało się odrębne kary łączne grzywny i kary łączne pozbawienia wolności albo ograniczenia wolności⁴.

Karami tego samego rodzaju nie są również kara pozbawienia wolności i kara aresztu, wobec czego nie ma możliwości, żeby kara łączna została wydana w stosunku do zbiegającego się przestępstwa i wykroczenia.

Nie podlega także łączeniu z którąkolwiek z kar określonych w art. 32 k.k. kara zastępcza pozbawienia wolności, a więc nie było (i nie jest nadal) dopuszczalne łączenie kary zasadniczej pozbawienia wolności oraz kary zastępczej pozbawienia wolności, jak również łączenie samych kar zastępczych⁵; jednakże nie ma przeszkód do połączenia kary ograniczenia wolności, w miejsce której orzeczono karę zastępczą pozbawienia wolności, z karą pozbawienia wolności – w takiej sytuacji łączeniu podlega bowiem kara ograniczenia wolności, a nie zastępcza kara pozbawienia wolności, której wykonanie należy zaliczyć na poczet orzeczonej kary łącznej.

Dla łączenia kar bez znaczenia pozostaje natomiast to, czy zostały orzeczone na podstawie Kodeksu karnego czy ustawy pozakodeksowej; muszą być jednakże orzeczone tylko za przestępstwa.

Z tego też względu nie ma przeszkód w łączeniu kar orzeczonych za przestępstwo i przestępstwo skarbowe, czy tylko przestępstwa skarbowe (art. 39 k.k.s.)⁶.

Konieczne jest też zwrócenie uwagi, że przeszkody do wydania wyroku łącznego nie stanowił – w omawianym porządku prawnym – fakt, że poszczególne kary wymierzone w wyrokach jednostkowych zostały wykonane w całości lub w części (art. 92 k.k. – uchylony przez ustawę z dnia 20 lutego 2015 r., a następnie przywrócony w wyniku nowelizacji z dnia 19 czerwca 2020 r. jako art. 91a k.k.). Co więcej, nawet odbycie przez skazanego – w chwili orzekania w przedmiocie wydania wyroku łącznego – wszystkich kar wymierzonych w warunkach określonych w art. 85 Kodeksu karnego, nie stanowiło przesłanki do umorzenia postępowania na podstawie art. 572 Kodeksu postępowania karnego⁷.

---

⁴ A. Marek, Kodeks karny. Komentarz, wyd. V, LEX 2010 – komentarz do art. 87 k.k.

⁵ D. Kala, M. Kociubińska, Kara łączna i wyrok łączny, KSSiP, Kraków 2017, s. 51 i nast.; tak samo wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2005 r., sygn. V KK 129/05, LEX nr 164372.

⁶ D. Kala, M. Kociubińska, *Kara...*, s. 45 i nast.

⁷ Por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2006 r., sygn. I KZP 11/06, OSNKW 2006, nr 7–8, poz. 64.

Wydaniu wyroku łącznego sprzeciwiała się jednak sytuacja, gdy kara, wymierzona za pozostające w zbiegu realnym przestępstwo, w czasie orzekania w przedmiocie kary łącznej nie mogła być już wykonana i nigdy do wykonania nie mogła zostać wprowadzona. Taka sytuacja niewątpliwie zachodziła (i nadal zachodzi) w przypadku określonym przez art. 75 § 4 k.k., tj. gdy upłynie 6 miesięcy od zakończenia okresu próby⁸.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowany jest również pogląd, ukształtowany w jednolitą linię orzeczniczą, że wyrok skazujący na karę, który wobec upływu okresu wymaganego przez ustawę uległ zatarciu, nie może być brany pod uwagę przy łączeniu kar w wyroku łącznym⁹.

1.2. Łączenie kar pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia i z warunkowym zawieszeniem

Do dnia wejścia w życie przepisu art. 89 § 1a k.k., co nastąpiło 8 czerwca 2010 r. na mocy ustawy z 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2009 r., Nr 206, poz. 1589), norma prawna zawarta w art. 89 § 1 k.k. formułowała zakaz orzekania bezwzględnej kary pozbawienia wolności jako kary łącznej w sytuacji, gdy obok bezwzględnej kary jednostkowej pozbawienia wolności istniała także podlegająca łączeniu kara pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono. W takiej sytuacji możliwe było jedynie orzeczenie kary łącznej z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, o ile zachodziły ku temu podstawy określone w art. 69 k.k.¹⁰

Zatem, jeżeli sąd właściwy do wydania wyroku łącznego stał przed problemem połączenia kar wymierzonych z warunkowym zawieszeniem wykonania oraz kar wymierzonych bez warunkowego zawieszenia ich wykonania, powinien był w pierwszej kolejności rozważyć, czy zachodzą przesłanki warunkowego zawieszenia ewentualnej kary łącznej przewidziane w art. 69 k.k. Pozytywna odpowiedź na to pytanie otwierała możliwość zastosowania art. 89 § 1 k.k. Odpowiedź negatywna prowadzić

⁸ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2013 r., sygn. III KK 401/12, OSNKW 2013, nr 8, poz. 68.

⁹ Por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2021 r., sygn. IV KK 352/21, LEX nr 3398312.

¹⁰ Zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2001 r., sygn. I KZP 2/01, OSNKW 2001, nr 5–6, poz. 41; zaznaczyć jednak należy, że w doktrynie stanowisko to było kontestowane por. np.: krytyczne glosy: K. Grzegorzczak, WPP 2001, nr 2, s. 150; M. Gajewski, MoP 2001, nr 18, s. 940; J. Matras, Prok. i Pr. 2002, nr 1, s. 119; W. Marcinkowski, WPP 2002, nr 3, s. 160.

zaś musiała do odstąpienia od połączenia orzeczonych kar i umorzenia postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego.

Unormowanie wynikające z art. 89 § 1 k.k. nie dawało tym bardziej podstaw do orzeczenia wyrokiem łącznym kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania w sytuacji, gdy łączeniu podlegały wyłącznie kary tego rodzaju wymierzone z warunkowym zawieszeniem ich wykonania¹¹.

Przedstawiona wyżej sytuacja normatywna uległa istotnej zmianie w wyniku wprowadzenia do Kodeksu karnego wspomnianą wyżej ustawą z dnia 5 listopada 2009 r. – art. 89 § 1a k.k., zgodnie z którym „w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania sąd może w wyroku łącznym orzec karę łączną pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania”.

Od dnia 8 czerwca 2010 r. możliwe było więc orzeczenie w wyroku łącznym kary łącznej bezwzględnej pozbawienia wolności w przypadku kar jednostkowych pozbawienia wolności, których wykonanie warunkowo zawieszono, jak również orzeczenie kary bezwzględnej pozbawienia wolności jako kary łącznej w układzie, gdy połączeniu podlegały kary pozbawienia wolności bezwzględne oraz z warunkowym zawieszeniem ich wykonania.

Możliwość orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności obejmującej bezwzględną karę pozbawienia wolności i karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania z zastosowaniem art. 89 § 1a k.k. dotyczyła jedynie tych przestępstw, które zostały popełnione po wejściu w życie tego przepisu, to jest od dnia 8 czerwca 2010 r. Natomiast do łączenia tego rodzaju kar wymierzonych za przestępstwa popełnione przed wspomnianą datą, stosować należało przepis art. 89 § 1 k.k. w brzmieniu wówczas obowiązującym.

W sytuacji zaś, gdy łączeniu podlegały kary za przestępstwa popełnione przed i po dniu 8 czerwca 2010 r. koniecznym było odwołanie się do zasady *lex mitior retro agit* (prawo względniejsze dla sprawcy działa wstecz) określonej w art. 4 § 1 k.k., czyli porównania, która z konkurują-

---

¹¹ Zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2000 r., sygn. I KZP 28/00, OSNKW 2000, nr 11–12, poz. 91. Zasygnalizować należy, że z brzmienia tej regulacji wywodzono niekiedy wniosek, który ostatecznie nie zyskał aprobaty (o czym była mowa w tekście), iż kara łączna nie może pogarszać sytuacji prawej skazanego – zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2000 r., sygn. III KKN 340/00, LEX nr 51106.

cych ustaw, tj. ta obowiązująca przed 8 czerwca 2010 r., czy ta obowiązująca po tej dacie, jako względniejsza powinna być zastosowana¹².

Zaznaczyć przy tym trzeba, że stan prawny obowiązujący przed wejściem w życie noweli z dnia 5 listopada 2009 r. był co do zasady w omawianym aspekcie bardziej korzystny od wprowadzonych w życie z dniem 8 czerwca 2010 r. nowych reguł łączenia kar pozbawienia wolności w wyroku łącznym, gdyż nie zezwalał na orzeczenie kary bezwzględnej pozbawienia wolności, gdy łączeniu podlegały kary z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, których wcześniej nie zarządzono. Ustawa obowiązująca poprzednio była zatem „względniejsza” dla sprawcy (w rozumieniu art. 4 § 1 k.k.) od ustawy nowej¹³.

1.3. Łączenie kary pozbawienia wolności z karą ograniczenia wolności

Zgodnie z brzmieniem art. 87 k.k., sąd, w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, wymierzał obligatoryjnie karę łączną pozbawienia wolności przyjmując, że miesiąc ograniczenia wolności równa się 15 dniom pozbawienia wolności. Przepis ten jednoznacznie wprowadzał więc wyjątek od zasady łączenia kar tylko tego samego rodzaju, a uzasadniany był brakiem możliwości równoczesnego wykonywania wskazanych kar¹⁴.

Zaniechanie przez sąd obowiązku wymierzenia kary łącznej obejmującej kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności stanowiło rażące naruszenie przepisów prawa materialnego (art. 85 k.k. i art. 87 k.k.) i miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku łącznego.

Przepis art. 87 k.k. miał zastosowanie zarówno w sytuacji, gdy łączenie kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności miało miejsce w jednym (tym samym) postępowaniu, jak i gdy dotyczyło orzekania kary łącznej w wyroku łącznym.

Regułę tę stosowało się także wówczas, gdy dochodziło do połączenia kary ograniczenia wolności z karą pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono, ale jedynie wtedy, gdy istniały podstawy do warunkowego zawieszenia kary łącznej¹⁵.

¹² Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2011 r., sygn. IV KK 159/11, LEX nr 848159.

¹³ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2015 r., sygn. IV KK 224/14, LEX nr 1622330.

¹⁴ Zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2003 r., sygn. III KK 276/03, OSNwSK 2003, nr 1, poz. 1530.

¹⁵ Zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2011 r., sygn. II KK 327/10, LEX nr 795778.

Na marginesie można zasygnalizować, że wyrażano również pogląd (choćby kontestowany), iż w takiej sytuacji wymierzenie kary łącznej według zasad wskazanych w art. 87 k.k. nie było konieczne, gdyż *ratio legis* tego przepisu dotyczyło sytuacji, gdy brak było możliwości jednoczesnego wykonywania bezwzględnej kary pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności¹⁶.

Powyższa wykładnia pozostawała aktualna do dnia 7 czerwca 2010 r., ponieważ po nowelizacji, tj. od dnia 8 czerwca 2010 r. w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania i karę ograniczenia wolności (bez warunkowego zawieszenia jej wykonania), sąd mógł w wyroku łącznym orzec karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. Oznacza to zarazem, że nie istniały podstawy do rezygnacji z wymierzenia w wyroku łącznym kary obejmującej węzłem opisaną sekwencję kar jednostkowych, gdy nie dopatrzone się przesłanek jej warunkowego zawieszenia wykonania¹⁷.

W razie połączenia kary pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności na podstawie art. 87 k.k. należało dokonać „przeliczenia” kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności przyjmując, że miesiąc ograniczenia wolności równa się 15 dniom pozbawienia wolności.

Problematyczna była jednak sytuacja, gdy kara ograniczenia wolności została orzeczona w wymiarze nieparzystej liczby miesięcy, co powoduje, iż po jej przeliczeniu na karę pozbawienia wolności otrzymany zostanie wynik dniowy (np. 3 miesiące ograniczenia wolności, to po przeliczeniu miesiąc i 15 dni pozbawienia wolności).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, iż kwestia wymiaru kary łącznej została autonomicznie uregulowana w art. 86 § 1 *in fine* k.k., który pozwala na wymierzanie kary łącznej pozbawienia wolności wyłącznie w miesiącach i latach. Przepis ten pozostaje w zgodzie z unormowaniem z art. 37 k.k., który stanowi, że karę pozbawienia wolności (jednostkową) wymierza się również wyłącznie w miesiącach i latach¹⁸.

---

¹⁶ Zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2009 r., sygn. III KK 107/09, Legalis oraz glosa krytyczna do tego orzeczenia autorstwa J. Raglewskiego w Gdańskich Studiach prawniczych – Przegląd Orzecznictwa 2009, nr 4, s. 139–144.

¹⁷ Zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2011 r., sygn. II KK 327/10, LEX nr 795778; z dnia 27 czerwca 2014 r., sygn. IV KK 439/13; OSNKW 2014, nr 12, poz. 92.

¹⁸ Tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 czerwca 2019 r., sygn. III KK 221/18, Legalis nr 1954422.

W takiej sytuacji należy tak ukształtować wymiar kary łącznej, aby została orzeczona tylko w latach i miesiącach.

Z kolei w doktrynie uznano, iż art. 87 k.k. wprowadza wyjątek od zasady, że karę pozbawienia wolności orzeka się w latach i miesiącach. W sytuacji zatem, gdy po przeliczeniu kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności otrzymamy wynik dniowy, kara łączna może być orzeczona w latach, miesiącach i dniach¹⁹.

Uznać wypada, że skoro ustawodawca *expressis verbis* przewidział w art. 87 k.k. przelicznik „dniowy”, to przepis ten należy traktować jako wyjątek od reguły określonej w art. 86 § 1 k.k. i art. 37 k.k. Brak jest przy tym racjonalnych podstaw do premiowania skazanych, chociażby poprzez obniżanie progów wyznaczających zakres kary łącznej o 15 dni. (np. kara pozbawienia wolności wynosiłaby miesiąc, a łączona z nią kara ograniczenia wolności – trzy miesiące, to po przeliczeniu, kara łączna mogłaby być orzeczona w wymiarze od miesiąca do dwóch miesięcy i 15 dni; gdyby zaś zastosować pogląd Sądu Najwyższego to kara łączna musiałaby być orzeczona maksymalnie do dwóch lat).

Zasygnalizować również trzeba, że w przypadku łączenia kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania z karą ograniczenia wolności (po dniu 8 czerwca 2010 r.) i wymierzeniu bezwzględnej kary łącznej pozbawienia wolności, podlegająca łączeniu kara pozbawienia wolności nie była w żaden sposób przeliczana, gdyż nie obowiązywał jeszcze przepis art. 89 § 1b k.k. wprowadzony dopiero nowelizacją z 2015 r.²⁰

2. Stan prawny od 1 lipca 2015 r. do 23 czerwca 2020 r.

Wprowadzone na mocy ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 396) oraz ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie

¹⁹Tak np. Ł. Pohl, (w:) R. A. Stefański (red.), Kodeks karny, 2018 – tezy do art. 87 k.k., M. Gałązka, (w:) A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), Kodeks karny. Komentarz, wyd. 7, Warszawa 2021 – tezy do art. 87 k.k.

²⁰Należy jednak mieć na uwadze art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, który nakazywał obniżenie kar łącznych prawomocnie orzeczonych przed dniem wejścia w życie tej noweli, wyższych niż górna granica wymiaru kary łącznej określona w ustawie nowej, tj. przepisach rozdziału IX w brzmieniu nadanym tą nowelą – obniżenia do tej górnej granicy – por. J. Majewski, Komentarz do niektórych przepisów ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, w: Kodeks karny. Komentarz do zmian 2015, LEX 2015.

ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2016 r., poz. 437 ze zm.) zmiany do art. 85 k.k. ukształtowały zupełnie odmienny model orzekania kary łącznej, określane mianem kary łącznej „kroczącej”.

W wyniku tych nowelizacji wyeliminowano dotychczasową przesłankę „pierwszego wyroku” jako granicy dla zbiegu przestępstw. W konsekwencji podstawą orzeczenia kary łącznej stało się popełnienie przez tego samego sprawcę co najmniej dwóch przestępstw kiedykolwiek, niezależnie od czasu orzeczenia kar podlegających łączeniu. Określone w art. 85 § 2, 3 i 3a k.k. wyłączenia od powyższej zasady oparte były na kryteriach niezwiązanych z czasem orzeczenia tych kar.

Orzeczenie kary łącznej po zmianach obowiązujących od 1 lipca 2015 r. miało zatem miejsce, gdy sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu (aktualne w tym przedmiocie pozostają przedstawione wyżej uwagi), przy czym podstawą orzeczenia kary łącznej były wymierzone za te przestępstwa i podlegające wykonaniu, z zastrzeżeniem art. 89 k.k., w całości lub w części kary lub kary łączne.

Przedmiotem łączenia były zatem zarówno kary jednostkowe spełniające warunki wymagane do połączenia, jak i kary już spięte w węzeł kary łącznej, pod warunkiem, iż nie zostały jeszcze wykonane (w całości).

Oznacza to, że odmiennie niż to miało miejsce pod rządami wcześniejszej regulacji, przy kształtowaniu nowej kary łącznej jako jej składnik należało traktować wcześniejszą karę łączną (kary łączne) jako całość, a nie jednostkowe skazania za poszczególne czyny objęte tą wcześniejszą karą łączną. W wypadku zatem, gdy przynajmniej jedną z kar podlegających łączeniu była już kara łączna orzeczona w wyrokach podlegających łączeniu, wymiar tej kary łącznej stanowił podstawę orzeczenia kary łącznej w kolejnym wyroku łącznym. Wynika stąd, że kara łączna wymierzona w wyroku łącznym nie ulegała rozwiązaniu, jak to miało miejsce w stanie prawnym obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r.

Należy jednak zauważyć, że wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 kwietnia 2019 r., sygn. K 14/17 (OTK-A 2019, nr 18), art. 86 § 4 k.k. w zakresie w jakim różnicował sytuacje osób, wobec których zastosowanie miała już wcześniej instytucja kary łącznej, od osób, co do których ta instytucja zastosowania nie miała, w ten sposób, że umożliwił w stosunku do tej pierwszej kategorii osób podwyższenie dolnej granicy kary łącznej, a także orzeczenie kary rodzajowo surowszej, tj. kary 25 lat pozbawienia wolności, został uznany za niezgodny z art. 32 ust. 1 Kon-

stytucji RP; w tym zakresie przepis ten utracił moc w dniu jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw, tj. 9 maja 2019 r.²¹

Przepis art. 86 § 4 k.k. został ostatecznie uchylony ustawą z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. poz. 1086), która weszła w życie z dniem 24 czerwca 2020 r.

Wskazany w wyroku Trybunału Konstytucyjnego zakres niekonstytucyjności przepisu art. 86 § 4 k.k. dotyczy dwóch problemów prawnych. Pierwszy z nich dotyczy możliwości ustalenia dolnej granicy wymiaru kary łącznej w wysokości odpowiadającej najsurowszej z podlegających łączeniu kar łącznych, drugi zaś możliwości przyjęcia, że przewidziane w art. 86 § 1a k.k. warunki orzeczenia kary 25 lat pozbawienia wolności są spełnione również wówczas, gdy karą orzeczoną w rozmiarze nie mniejszym niż 10 lat pozbawienia wolności jest podlegająca łączeniu orzeczona wcześniej kara łączna²².

Oznacza to w praktyce, że w sytuacji orzekania o karze łącznej podstawę powinny stanowić kary jednostkowe pozbawienia wolności, choćby w wyrokach podlegających połączeniu wymierzono skazanemu karę łączną pozbawienia wolności. W przypadku zatem orzekania kary łącznej w wyroku łącznym, w którym łączeniu podlegają kary objęte już karą łączną, dolną granicę kary łącznej orzeczonej w wyroku łącznym powinna stanowić najwyższa z kar jednostkowych podlegających łączeniu, a nie najwyższa podlegająca łączeniu kara łączna²³.

Wracając do *meritum*, niezbędne jest także zastrzeżenie, by kary podlegające łączeniu na dzień orzekania kary łącznej mogły być wykonane w całości lub w części, w sposób określony dla danej kary w Kodeksie karnym wykonawczym.

W piśmiennictwie oraz orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazywano, że zwrot „kary podlegające wykonaniu” dotyczy takich kar, w stosunku do których nie została zakończona procedura ich wykonania. Z tego

²¹ Dz. U. z dnia 9 maja 2019 r., poz. 858.

²² Zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2019 r., sygn. V KO 41/19, LEX nr 3560452.

²³ Por. B. Nita - Światłowska, Orzekanie kary łącznej w wyroku łącznym po zmianach normatywnych spowodowanych wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 kwietnia 2019 r., sygn. K 14/17, PS 2020, nr 2, s. 47–60; podobnie Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z dnia 17 września 2019 r., sygn. II AKa 31/19, LEX nr 3276688; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2022 r., sygn. IV KK 585/21, LEX nr 3554096.

względu nie może podlegać łączeniu kara, której wykonanie zostało w całości zakończone.

W świetle treści art. 85 § 2 k.k., kara nie podlega wykonaniu, gdy: 1) skazany odbył ją w całości; 2) została uznana za wykonaną w całości (art. 82 § 1 k.k., art. 202b § 3 k.k.w.); 3) wykonanie jej uległo przedawnieniu (art. 103 § 1 k.k.); 4) została w całości albo w pozostałej do odbycia części darowana w ramach aktu łaski, bądź przez ustawę amnestyjną; 5) skazany został zwolniony z reszty kary ograniczenia wolności i uznano ją za wykonaną (art. 83 k.k.); 6) skazany został warunkowo zwolniony z reszty kary pozbawienia wolności, chyba że warunkowe zwolnienie następnie odwołano (art. 77 § 1 k.k., art. 155 § 1 k.k.w., art. 202a § 2 zd. drugie k.k.w., art. 82 k.k.).

W konsekwencji nie mogła stanowić podstawy wymiaru kary łącznej jedynie ta kara, która w dacie rozstrzygnięcia, również w przedmiocie wyroku łącznego, nie podlegała już wykonaniu, z uwagi na fakt jej odbycia w całości, względnie jej wykonanie nie było już możliwe²⁴.

Nie podlegała również łączeniu – zgodnie z art. 85 § 2, 3 i 3a k.k. – kara orzeczona za przestępstwo popełnione po rozpoczęciu, a przed zakończeniem wykonywania kary lub kary łącznej z karą odbywaną w czasie popełnienia czynu. Zakaz ten obowiązywał także wówczas, kiedy kara wykonywana lub orzeczona, o której mowa wyżej, stała się następnie podstawą orzeczenia kary lub kar łącznych.

Dodać wypada, że o ile na gruncie przepisu art. 85 § 3 k.k. w wersji obowiązującej do 14 kwietnia 2016 r. węzłem jednej kary łącznej nie można było objąć kary wykonywanej w czasie popełnienia przestępstwa z karą za to przestępstwo orzeczoną, to po zmianie treści tego przepisu węzłem takim nie mogła być objęta wyłącznie kara odbywana w czasie popełnienia przestępstwa. Przeszkoda z art. 85 § 3 k.k. nie zaistnieje zatem, jeżeli kara ta po uprzednim wprowadzeniu jej do wykonania, w chwili popełnienia kolejnego przestępstwa przez skazanego, nie jest przez niego odbywana.

Użyte w art. 85 § 3 k.k. (po wspomnianej wyżej nowelizacji) „odbywanie” kary jest bowiem pojęciem węższym od „wykonywania” kar i stanowi element postępowania wykonawczego związany z poddaniem się przez skazanego oddziaływaniu penitencjarnemu charakterystycznemu dla danego rodzaju kary orzeczonej w wyroku skazującym.

W przypadku kary pozbawienia wolności jej odbywanie nie musi się jednak wiązać wyłącznie z pobytem skazanego w zakładzie karnym. Na-

---

²⁴ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2020 r., sygn. IV KK 719/18, LEX nr 3276915.

leży uznać, że w rozumieniu art. 85 § 3 k.k. skazany odbywał karę pozbawienia wolności w okresie, gdy korzystał z zezwolenia na czasowe opuszczenie zakładu karnego, co przewidują przepisy Kodeksu karnego wykonawczego, np. art. 91 pkt 2–4 i 8, art. 92 pkt 2–5 i 9, art. 131 § 1 i 2, art. 138 pkt 7 i 8, art. 141a § 1, art. 165 § 2, art. 234 § 2²⁵.

Natomiast po udzieleniu warunkowego przedterminowego zwolnienia objęta nim kara pozbawienia wolności nie podlega wykonaniu, pod warunkiem, że nie zostanie ono odwołane. Jeśli zatem sprawca popełnił nowe przestępstwo w okresie próby związanym z warunkowym przedterminowym zwolnieniem, to przepis art. 85 § 3 k.k. nie znajdzie zastosowania, niezależnie od faktu, czy później warunkowe przedterminowe zwolnienie zostało prawomocnie odwołane, ponieważ w takim przypadku nowe przestępstwo nie zostało popełnione w trakcie odbywania kary. Popełnienie przestępstwa w okresie próby wyznaczonym postanowieniem o warunkowym zwolnieniu z odbycia reszty kary pozbawienia wolności nie stanowiło zatem przewidzianej w art. 85 § 3 k.k. negatywnej przesłanki do orzeczenia kary łącznej obejmującej karę (kary łączne), z odbycia reszty, której sprawca został warunkowo zwolniony oraz karę (kary łączne) za przestępstwo popełnione w okresie próby²⁶.

Podobnie, popełnienie przez skazanego przestępstwa w okresie przerwy w wykonaniu kary pozbawienia wolności, o której mowa w art. 153 § 1 k.k.w., następuje wprawdzie po rozpoczęciu, a przed zakończeniem wykonania tej kary, jednak nie następuje w czasie, kiedy skazany karę tę odbywał. Okoliczność ta prowadzi do wniosku, że popełnienie przestępstwa w czasie przerwy w karze pozbawienia wolności nie stanowiło negatywnej przesłanki połączenia kar, o której mowa w art. 85 § 3 k.k. w brzmieniu obowiązującym od 15 kwietnia 2016 r. do 23 czerwca 2020 r.²⁷

2.1. Łączenie kar pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia i z warunkowym zawieszeniem

Treść art. 85 § 1 i 2 k.k. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. pozwalała na objęcie kar pozbawienia wolności z warunko-

²⁵ Więcej: M. Bielski, Zakres zastosowania negatywnej przesłanki wymiaru kary łącznej z art. 85 § 3 i 3a k.k., *Prok. i Pr.* 2018, nr 11, s. 36–71.

²⁶ Por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2017 r., sygn. I KZP 6/17, OSNKW 2017, nr 11, poz. 62; uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 25 stycznia 2018 r., sygn. I KZP 11/17, OSNKW 2018, nr 4, poz. 28.

²⁷ Zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 stycznia 2021 r., sygn. III KK 256/19, LEX nr 3169200.

wym zawieszeniem ich wykonania zakresem regulacji kary łącznej. Wprowadzając do art. 85 § 2 k.k. przesłankę wymiaru kary łącznej, zgodnie z którą karą łączną mogą być objęte jedynie kary „podlegające wykonaniu”, zarazem wskazano, że przesłanka ta nie odnosi się do przypadków uregulowanych w art. 89 k.k., wobec czego dopuszczono możliwość wymiaru kary łącznej na podstawie kary albo kar lub kary albo kar łącznych orzeczonych z warunkowym zawieszeniem ich wykonania.

Na gruncie znowelizowanych przepisów zachowano ogólną zasadę, iż w razie orzeczenia za pozostające w zbiegu przestępstwa kar: pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego ich zawieszenia, możliwe jest orzeczenie kary łącznej zarówno z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, jak i kary bezwzględnej.

W sytuacji zatem, gdy łączeniu podlegały kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania, sąd mógł warunkowo zawiesić w wyroku łącznym wykonanie kary łącznej pozbawienia wolności, o ile pozostawało to w zgodności z warunkami zawieszenia kary jednostkowej pozbawienia wolności na podstawie art. 69 k.k. (art. 89 § 1 k.k.). Oznaczało to, że sąd mógł w wyroku łącznym warunkowo zawiesić wykonanie kary łącznej pozbawienia wolności, jeżeli spełniono łącznie następujące przesłanki: 1) wysokość orzeczonej kary łącznej nie przekraczała roku, 2) sprawca w czasie popełnienia każdego ze zbiegających się przestępstw nie był skazany na karę pozbawienia wolności (*a contrario* skazanie takie wykluczało możliwość orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, jeśli sprawca w czasie popełnienia któregośkolwiek ze zbiegających się przestępstw był skazany na karę pozbawienia wolności, w tym także z warunkowym zawieszeniem jej wykonania), 3) zawieszenie kary pozbawienia wolności było wystarczające do osiągnięcia wobec niego celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa.

Zachowano także obowiązującą poprzednio zasadę, że możliwe jest orzeczenie kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania także wówczas, gdy podstawą jej wymiaru są wyłącznie kary pozbawienia wolności orzeczone z warunkowym zawieszeniem ich wykonania (art. 89 § 1a k.k.).

Poważne wątpliwości budziła natomiast możliwość orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania w przypadku, w którym w realnym zbiegu były przestępstwa, za które wymierzono kary bez warunkowego zawieszenia ich wykonania.

W doktrynie przeważa stanowisko, iż w takim układzie warunkowe zawieszenie wykonania kary łącznej wymierzonej w wyroku łącznym na podstawie kar jednostkowych, z których żadna nie została warunkowo zawieszona, nie jest możliwe²⁸.

Przesłanką uniemożliwiającą objęcie warunkowo zawieszoną kary pozbawienia wolności węzłem kary łącznej, był też upływ okresu próby oraz dalszych 6 miesięcy od zakończenia tego okresu, o czym mówi art. 75 § 4 k.k. W takim wypadku, wobec braku możliwości zarządzenia wykonania tej kary, nie można przyjąć, że jest to kara podlegająca wykonaniu, zatem i podlegająca łączeniu²⁹.

Wyjaśnić przy tym trzeba, że wyrok skazujący na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania zachowuje ten charakter, o ile po jego wydaniu, a najpóźniej w terminie 6 miesięcy od zakończenia okresu próby, nie dojdzie do zarządzenia wykonania kary, które unicestwia warunkowe zawieszenie i tym samym zmienia kategorię skazania. Od tego czasu, tj. od zarządzenia jej wykonania, jest to już zatem skazanie na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia, eliminujące jednocześnie stosowanie przepisu art. 89 § 1 k.k.³⁰

Podkreślić też należy, że w omawianym stanie prawnym łączenie kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, jeżeli nie zarządzono jej wykonania, mogło nastąpić wyłącznie poprzez połączenie z inną karą pozbawienia wolności. Kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania jako niepodlegająca wykonaniu, nie mogła zostać więc połączona w przypadku, gdy pozostawała w zbiegu np. z karą ograniczenia wolności. Wynikało to wprost już z treści art. 85 k.k., w którym ustawodawca, statuując generalny zakaz łączenia kar niepodlegających wykonaniu, wprowadził od niego tylko jeden wyjątek („z zastrzeżeniem art. 89”), umożliwiającą łączenie warunkowo zawieszonych kar pozbawienia wolności w układzie sytuacyjnym opisanym w art. 89 k.k. (oraz dopełniającym go 89a k.k.)³¹.

²⁸ Por. J. G i e z e k (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, WKP 2021, LEX/el – tezy 6–10 do art. 89 k.k.

²⁹ Por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 marca 2017 r., sygn. IV KK 363/16, LEX nr 2261744; z dnia 14 lutego 2018 r., sygn. IV KK 552/17, LEX nr 2450272; z dnia 22 września 2021 r., sygn. II KK 393/21, LEX nr 3515108.

³⁰ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2020 r., sygn. II KK 146/20, LEX nr 3277303.

³¹ Por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 września 2019 r., sygn. I KZP 5/19, OSNKW 2019, nr 9, poz. 52 i z dnia 13 listopada 2019 r., sygn. I KZP 8/19, OSNKW 2019, nr 11–12, poz. 65; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 stycznia 2022 r., sygn.

Łącząc kary pozbawienia wolności orzeczone z warunkowym zawieszeniem i bez warunkowego zawieszenia ich wykonania, należało dokonać stosownie do treści art. 89 § 1b k.k. przeliczenia i przyjąć, że miesiąc kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania równa się 15 dniom kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania.

W takiej sytuacji, podobnie jak to miało miejsce w omawianym wyżej przeliczaniu kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności na podstawie art. 87 k.k., możliwe było wymierzenie łącznej kary pozbawienia wolności w latach, miesiącach i dniach.

2.2. Łączenie kary pozbawienia wolności z karą ograniczenia wolności

Treść normatywna art. 87 k.k. została istotnie zmodyfikowana przez nowelę z dnia 20 lutego 2015 r. Przepis ten został rozbudowany w ten sposób, że jego dotychczasowe brzmienie zostało oznaczone jako § 1, po którym dodano § 2, określający podstawy, granice oraz zasady wymiaru jednocześnie kary łącznej pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności.

Znowelizowany art. 87 k.k. przewidywał dwie alternatywne zasady wymiaru kary łącznej w przypadku łączenia kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności: po pierwsze – znaną na gruncie dotychczasowych regulacji zasadę łączenia kar różnorodzajowych pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, prowadzącą do orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności w granicach wyznaczonych przez zasady określone w art. 86 § 1 i 1a k.k. (§ 1), po drugie – nowe rozwiązanie normatywne, polegające na możliwości orzeczenia dwóch kar łącznych, tj. kary łącznej pozbawienia wolności i kary łącznej ograniczenia wolności w razie spełnienia przesłanek przewidzianych w § 2.

Regulacja zawarta w § 1 art. 87 k.k. nie uległa co do zasady zmianie. Zaznaczyć jednakże w tym miejscu wypada, że (w okresie późniejszym) została znacząco przewartościowana.

Mianowicie, na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r., sygn. P 20/17 (OTK-A 2019, nr 29), art. 87 § 1 k.k. w zakresie, w jakim nakładał na sąd obowiązek połączenia kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności oraz wymierzenia kary łącznej pozbawienia wolności po dokonaniu zamiany kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności został uznany za niezgodny z art. 45 ust. 1

IV KK 369/20, LEX nr 3369782 i z dnia 22 czerwca 2022 r., sygn. I KK 29/22, LEX nr 3455023.

i art. 175 ust. 1 Konstytucji RP i z dniem 18 czerwca 2019 r. – w zakwestionowanej części – utracił moc.

Konsekwencją tego wyroku jest brak obligatoryjności w łączeniu w karę łączną pozbawienia wolności zbiegających się kar pozbawienia i ograniczenia wolności. Kary te mogą podlegać połączeniu w karę łączną pozbawienia wolności (wówczas na tę karę przelicza się karę ograniczenia wolności według wskazań określonych w tym przepisie), ale także – uwzględniając okoliczności konkretnej sprawy (np. kara pozbawienia wolności orzeczona została w dolnej granicy ustawowego zagrożenia, a podlegającą ewentualnemu z nią łączeniu karę ograniczenia wolności wymierzono w maksymalnej wysokości lub regularne wykonywanie kary ograniczenia wolności itp.) – można też od takiego zabiegu odstąpić.

Sąd nie jest już więc zobligowany z mocy prawa dokonać automatycznej zamiany kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności i wymierzyć karę łączną pozbawienia wolności.

Innymi słowy, od daty ogłoszenia w Dzienniku Ustaw wskazanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego dopuszczalne jest w dalszym ciągu łączenie kary pozbawienia wolności i kary ograniczenia wolności, ale na zasadzie fakultatywności.

W sytuacji zatem, gdy sąd nie połączył kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności oraz nie wymierzył kary łącznej pozbawienia wolności, nie można mówić o obrazie art. 87 § 1 k.k., albowiem jego zastosowanie nie było obligatoryjne, co jest warunkiem *sine qua non* postawienia skutecznego zarzutu naruszenia prawa materialnego.

W świetle powyższego zasadna wydaje się również konstatacja, że w sytuacji, gdyby łączeniu podlegała kara pozbawienia wolności z co najmniej dwiema karami ograniczenia wolności (bądź odwrotnie), to w razie niezastosowania art. 87 § 1 k.k., należało połączyć te kary ograniczenia (pozbawienia) wolności na zasadach określonych w art. 85 i 86 k.k., pozostawiając do odrębnego wykonania karę pozbawienia (ograniczenia) wolności³².

Nie ma jednocześnie żadnych przeszkód, aby na podstawie art. 87 § 1 k.k. połączyć węzłem jednej kary łącznej pozbawienia wolności kary

---

³² Odnotować jednak wypada, że Sąd Najwyższy wyraził pogląd, iż w sytuacji zbiegu kar pozbawienia i ograniczenia wolności, a niewystępowania przesłanek stosowania art. 87 § 2 k.k., gdy łączeniu podlegały trzy kary ograniczenia wolności i jedna kara pozbawienia wolności – Sąd ma dwie możliwości: albo połączyć wszystkie kary na zasadzie określonej w tym przepisie – tj. w ich miejsce orzec karę łączną pozbawienia wolności – albo w ogóle odstąpić od łączenia kar, pozostawiając je do odrębnego wykonania – por. wyrok z dnia 24 października 2023 r., sygn. II KK 439/23.

pozbawienia wolności i ograniczenia wolności wymierzone jednocześnie za jedno ze zbiegających się przestępstw (art. 37b k.k.), pod warunkiem, że karę pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności wymierzono również za inne ze zbiegających się przestępstw i sąd uzna, że zachodzą ku temu przesłanki³³.

Zasadniczo jednak kwestia łączenia kar sekwencyjnych została uregulowana w dodanym do art. 87 k.k. – § 2. Przepis ten, będący swoistym odpowiednikiem normatywnym regulacji z art. 37b k.k., przewiduje szczególne zasady wymiaru kary łącznej, określając podstawę i przesłanki (zarówno formalne, jak i materialne) wymierzenia sekwencji kar łącznych pozbawienia wolności i ograniczenia wolności.

Zgodnie z treścią art. 87 § 2 k.k., jeżeli za zbiegające się przestępstwa wymierzono kary pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności i kara łączna pozbawienia wolności nie przekroczyłaby sześciu miesięcy, a kara łączna ograniczenia wolności – dwóch lat, sąd może orzec te kary łączne jednocześnie, jeżeli cele kary zostaną w ten sposób spełnione.

Przesłankami formalnymi jednoczesnego orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności (a więc sekwencji kar łącznych) są: 1) wymierzenie sprawcy za pozostające w zbiegu przestępstwa kar pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności w sposób umożliwiający jednoczesne orzeczenie dwóch kar łącznych: pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności; 2) orzeczenie za pozostające w zbiegu przestępstwa kar pozbawienia wolności w rozmiarze nieprzekraczającym 6 miesięcy w odniesieniu do każdej z nich; 3) orzeczenie kar ograniczenia wolności za pozostające w zbiegu przestępstwa w rozmiarze nieprzekraczającym 2 lat w odniesieniu do każdej z nich³⁴.

Wśród przesłanek materialnych wymienia się natomiast: 1) ustalenie na podstawie dyrektyw wymiaru kary łącznej, że rozmiar kary łącznej pozbawienia wolności w konkretnym przypadku nie będzie wyższy niż 6 miesięcy; 2) ustalenie, że rozmiar kary łącznej ograniczenia wolności nie będzie przekraczał 2 lat; 3) ustalenie na podstawie dyrektyw wymiaru kary łącznej, że orzeczenie jednocześnie kary łącznej pozbawienia wolności w rozmiarze nieprzekraczającym 6 mie-

---

³³ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 2019 r., sygn. V KK 173/18, OSNKW 2019, nr 7, poz. 38; podobnie J. Majewski, Komentarz... – teza 3 do art. 87 k.k.

³⁴ P. Kardas, (w:) W. Wróbel (red.), A. Zoll (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część II. Komentarz do art. 53–116, wyd. V, WK 2016 w LEX/el – teza 30 i nast. do art. 87 k.k.

sięcy oraz kary łącznej ograniczenia wolności w rozmiarze do lat 2 realizować będzie cele kary³⁵.

Zaznaczyć przy tym wypada, że zakres stosowania art. 87 § 2 k.k. nie ogranicza się tylko do łączenia (co najmniej dwóch) kar sekwencyjnych pozbawienia wolności i ograniczenia orzeczonych na podstawie art. 37b k.k. Wykładnia językowa tego przepisu prowadzi bowiem do wniosku, że brak jest podstaw do wyłączenia możliwości jego zastosowania do tych układów procesowych, w których podstawą wymiaru kary łącznej będzie sekwencja kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności orzeczona na podstawie art. 37b k.k. za jedno z pozostających w zbiegu przestępstw oraz kara pozbawienia wolności wymierzona za kolejne przestępstwo pozostające w zbiegu, oraz kara ograniczenia wolności wymierzona za kolejne zbiegające się przestępstwo. Zastosowanie art. 87 § 2 k.k. będzie możliwe także w sytuacji, gdy za żadne ze zbiegających się przestępstw nie orzeczono sekwencji kar na podstawie art. 37b k.k., ale zbiegają się co najmniej dwa przestępstwa, za które wymierzono kary pozbawienia wolności i co najmniej dwa przestępstwa, za które wymierzono kary ograniczenia wolności. W każdym z wymienionych wyżej układów procesowych z uwagi na wymierzenie sprawcy za pozostające w zbiegu przestępstwa co najmniej dwóch kar pozbawienia wolności oraz co najmniej dwóch kar ograniczenia wolności możliwe jest orzeczenie kary łącznej pozbawienia wolności oraz kary łącznej ograniczenia wolności przy uwzględnieniu warunków określonych w art. 85 § 1 k.k. w zw. z art. 87 § 2 k.k.³⁶

W sytuacji wystąpienia jednoczesnego wymiaru dwóch kar pozbawienia wolności i dwóch kar ograniczenia wolności w pierwszej kolejności powinna nastąpić ocena, czy zachodzą przesłanki (materialne i formalne) do orzeczenia sekwencyjnych kar łącznych pozbawienia wolności i ograniczenia wolności na podstawie art. 87 § 2 k.k. Dopiero wówczas, gdy nie zostaną spełnione przesłanki wskazane w tym przepisie zaktualizuje się konieczność zweryfikowania czy zachodzą podstawy do połączenia kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności oraz wymierzenia kary łącznej pozbawienia wolności na podstawie art. 87 § 1 k.k. Gdyby jednakże sąd uznał, do czego jest uprawniony na mocy przywołanego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego, że brak jest również podstaw do zastosowania instytucji określonej w art. 87 § 1 k.k., to wówczas koniecz-

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ P. Kardas, *op. cit.*, podobnie M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Art. 1–116, wyd. 5, Warszawa 2021, a także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 grudnia 2016 r., sygn. II KK 295/16, LEX nr 2178699.

nym stanie się połączenie węzłem kary łącznej odrębnie kar pozbawienia wolności oraz kar ograniczenia wolności na zasadach ogólnych. W takiej sytuacji – posiłkując się treścią art. 17a k.k.w. – uznać należy, że najpierw będzie wykonywana kara łączna pozbawienia wolności, a następnie kara łączna ograniczenia wolności³⁷.

Rozważania powyższe uzupełnić wypada stwierdzeniem, że przepis § 2 art. 87 k.k. stracił w istocie swój sens jako wyjątek od reguły wskazanej w § 1 tego przepisu, skoro wobec wspomnianego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego, reguła ta pozbawiona została obligatoryjnego charakteru³⁸.

Zaznaczyć także wypada, że w stanie prawnym obowiązującym od 1 lipca 2015 r. do 23 czerwca 2020 r. nie istniała możliwość połączenia kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania z karą ograniczenia wolności, chyba że sąd zarządził jej wykonanie³⁹.

2.3. Przepisy intertemporalne

Nowe ukształtowanie ustawą z 2015 r. zasad wymiaru kary łącznej zaktualizowało kwestie dotyczące kolizji ustaw – poprzedniej i nowej. Rozwiązanie problemów intertemporalnych ustawodawca zawarł w art. 19 ust. 1 nowelizacji z 2015 r., zgodnie z którym przepisów rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu nadanym nowelą z 2015 r. nie stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych przed dniem jej wejścia w życie, tj. przed dniem 1 lipca 2015 r., chyba że zachodzi potrzeba orzeczenia kary łącznej w związku z prawomocnym skazaniem po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

Z powyższej reguły intertemporalnej wynika więc, że przy wymiarze kary łącznej w wyroku łącznym tylko na podstawie jednostkowych kar prawomocnie orzeczonych do dnia 30 czerwca 2015 r. sąd zobligo-

---

³⁷ Tak np. K. Kmąk, Wymiar kary łącznej na podstawie kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności (na marginesie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r., sygn. P 20/17), PS 2020, nr 7–8, s. 48–60, LEX/el.; podobnie J. Kluz a, Zasady orzekania kary łącznej na skutek wyroków Trybunału Konstytucyjnego K 14/17 i P 20/17, Prok. i Pr. 2020, nr 10–11, s. 160–176.

³⁸ P. Kozłowska-Kalisz, (w:) M. Mozgawa (red.), Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, LEX/el 2023 – teza 5 do art. 87 k.k.

³⁹ Zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2019 r., sygn. I KZP 5/19, OSNKW 2019, nr 9, poz. 52; z dnia 13 listopada 2019 r., sygn. I KZP 8/19, OSNKW 2019, nr 11–12, poz. 65 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2022 r., sygn. I KK 29/22, LEX nr 3455023; podobnie J. Majewski, Czy kara ograniczenia wolności podlega łączeniu z karą pozbawienia wolności orzeczoną z warunkowym zawieszeniem jej wykonania?, Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych 2019, nr 2, s. 97–99.

wany będzie do stosowania przepisów rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r. Jednak w sytuacji, w której co najmniej jeden wyrok objęty wyrokiem łącznym uprawomocnił się po dniu 30 czerwca 2015 r., znajdzie zastosowanie art. 4 § 1 k.k. (art. 19 ust. 1 *in fine* ustawy nowelizującej). Oznacza to, że ustawa obowiązująca poprzednio będzie stanowiła podstawę orzeczenia kary łącznej tylko wtedy, gdy będzie ona względniejsza dla skazanego, przy czym reguła ta obejmuje również ewentualną względność tzw. ustawy pośredniej, skoro zmiany do art. 85 k.k. wprowadzono z dniem 1 lipca 2015 r. – ustawą z dnia 20 lutego 2015 r., a następnie z dniem 15 kwietnia 2016 r. – ustawą z dnia 11 marca 2016 r. W przeciwnym wypadku, tj. gdy przepisy obowiązujące do dnia 30 czerwca 2015 r. nie będą względniejsze dla skazanego, kara łączna zostanie wymierzona na podstawie przepisów rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r.⁴⁰

W oparciu o przedstawiony wyżej pogląd Sąd Najwyższy uznał także, iż w sytuacji, gdy wszystkie wyroki skazujące wydane zostały po dniu 1 lipca 2015 r., zaś wszystkie przestępstwa objęte tymi wyrokami zostały popełnione przed tą datą, zastosowanie znaleźć powinny reguły z art. 4 § 1 k.k., co oznacza, że sąd, kierując się obowiązkiem wyboru ustawy względniejszej musi ocenić, czy orzekając karę łączną w wyroku łącznym zastosować ma ustawę nową czy ustawę obowiązującą poprzednio⁴¹.

Wyjaśnić przy tym należy, że sąd stosując w postępowaniu w przedmiocie wydania wyroku łącznego unormowanie z art. 4 § 1 k.k. powinien – ustalając, która z ustaw jest względniejsza dla sprawcy – porównać stan normatywny z dnia orzekania oraz stan normatywny z czasu popełnienia każdego z przestępstw pozostających w realnym zbiegu. Ustawą względniejszą jest ta ustawa, która – po przeprowadzeniu kompletnej oceny wszelkich skutków zastosowania owych konkurujących ze sobą ustaw – *in concreto* przewiduje dla danego oskarżonego (skazanego) łagodniejsze konsekwencje. Takie porównanie nie może ograniczać się do prostego zestawienia wysokości sankcji zawartych w konfrontowanych przepisach, lecz wymaga analizy wszystkich prawnokarnych skut-

⁴⁰ Por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 21 stycznia 2021 r., sygn. IV KK 550/20, LEX nr 3358821; z dnia 9 września 2021 r., sygn. IV KK 301/20, LEX nr 3404221; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 lutego 2016 r., sygn. II KK 347/16, OSNKW 2017, nr 8, poz. 42; z dnia 15 marca 2018 r., sygn. IV KK 137/18, LEX nr 2498039.

⁴¹ Zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 28 lutego 2022 r., sygn. II KK 334/20, LEX nr 3405227 i z dnia 20 października 2022 r., sygn. V KK 268/21, LEX nr 3553264; zob. też. J. Ma je w s k i, Komentarz..., teza 8 do art. 19 ustawy z 2015 r.

ków wynikających dla oskarżonego z zastosowania ustawy nowej albo obowiązującej poprzednio, również takich jak np. rodzaj możliwych albo koniecznych do orzeczenia środków karnych czy nawet okres wymagany do zatarcia skazania. Niewątpliwie również należy stosować w całości tylko jedną z ustaw ze wszystkimi jej konsekwencjami. Nie jest więc możliwa kompilacja względniejszych przepisów z obydwu ustaw. Jeżeli sąd wybierze – jako względniejszy dla skazanego – jeden reżim prawny, to powinien konsekwentnie zastosować jego regulacje w całości do wszystkich rozstrzygnięć zawartych w wyroku. Zasada stosowania jednej ustawy wyklucza jednocześnie możliwość orzeczenia w jednym wyroku łącznym kary łącznej na podstawie poprzednio obowiązujących regulacji w stosunku do części przestępstw oraz na podstawie nowej regulacji w stosunku do pozostałej części przestępstw.

Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. zawiera jeszcze jeden przepis intertemporalny o charakterze przejściowym – art. 19 ust. 2, który ustanawia nakaz obniżenia kar łącznych prawomocnie orzeczonych przed 1 lipca 2015 r., wyższych niż górna granica wymiaru kary łącznej określona w ustawie nowej, tj. przepisach rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu nadanym tą nowelą – do tej górnej granicy.

Regulacja ta znajdzie zastosowanie najczęściej – jeżeli nie wyłącznie – tam, gdzie podstawą orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania były kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, a to z uwagi na korzystniejszy dla skazanych przelicznik wprowadzony w nowym art. 89 § 1b k.k.⁴²

Zaznaczyć też należy, że zawarty w art. 19 ust. 2 nakaz dotyczy kar łącznych prawomocnie orzeczonych przed wejściem w życie tej nowelizacji⁴³.

---

⁴² Zob. J. M a j e w s k i, Komentarz... – teza 9 i nast. do art. 19 ustawy z 2015 r.

⁴³ Por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2017 r., sygn. V KK 7/17, LEX nr 2312043; w orzecznictwie wyrażono także odmienny pogląd, z którego wynika, że rozmiar kary łącznej pozbawienia wolności o charakterze bezwzględnym w wyroku łącznym wydanym po 1 lipca 2015 r., obejmującym co najmniej jedną karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania orzeczoną przed tą datą, powinien być – w myśl art. 19 ust. 2 ustawy nowelizacyjnej z dnia 20 lutego 2015 r. – kształtowany według reguły redukcyjnej określonej w art. 89 § 1b k.k. – wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2016 r., sygn. V KK 103/16, LEX nr 2135380 z glosą krytyczną J. M a t r a s a, Prok. i Pr. 2017, nr 1, s. 147–155.

3. Stan prawny po 23 czerwca 2020 r.

Ustawą z dnia 9 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. z 2020 r., poz. 1086 ze zm.), która weszła w życie z dniem 24 czerwca 2020 r., zmienione zostały przesłanki wymierzania kary łącznej, ustalone poprzednio przez ustawę z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw.

Zmiana treści art. 85 k.k. na mocy art. 38 pkt 3 ustawy z 2020 r. spowodowała powrót do stanu prawnego sprzed nowelizacji z 2015 r., czyli do modelu orzekania kary łącznej obowiązującego do dnia 30 czerwca 2015 r., co oznacza, że kara łączna wymierzana jest w przypadku realnego zbiegu przestępstw rozumianego jako popełnienie przez sprawcę co najmniej dwóch przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, za którekolwiek z nich. Podstawę wymiaru kary łącznej stanowią więc kary jednostkowe tego samego rodzaju lub inne podlegające łączeniu, wymierzone za przestępstwa, które zostały popełnione przed zapadnięciem pierwszego, chociażby nieprawomocnego wyroku co do któregoś z tych przestępstw, niezależnie od tego, czy zostały już wykonane (w części lub całości – *vide* dodany nowelizacją art. 91a k.k.).

Dodać też wypada, że w znowelizowanym art. 85 § 2 k.k., będącym powtórzeniem dotychczasowego art. 85 § 4 k.k., utrzymano negatywną przesłankę wymiaru kary łącznej, gdy podlegającą łączeniu jest kara orzeczona wyrokiem, o których mowa w art. 114a k.k. Przepis ten stanowi, że „wyrokiem skazującym jest również prawomocne orzeczenie skazujące za popełnienie przestępstwa wydane przez sąd właściwy w sprawach karnych w państwie członkowskim Unii Europejskiej, chyba że według ustawy karnej polskiej czyn nie stanowi przestępstwa, sprawca nie podlega karze albo orzeczono karę nieznaną ustawie”. Oznacza to, że podstawą kary łącznej nie mogą być kary orzeczone wyrokami skazującymi państw członkowskich Unii Europejskiej⁴⁴.

Zasygnalizować również należy, że zgodnie z utrwalonym w judykaturze poglądem, zasada specjalności sformułowana w art. 607e § 1 k.p.k. stanowi przesłankę ujemną dla orzeczenia kary łącznej obejmującej karę pozbawienia wolności, wymierzone za przestępstwa inne niż te, które

---

⁴⁴ Por. J. G i e z e k (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz, WKP 2021, LEX/el. – teza 20 i nast. do art. 85 k.k.

stanowiły podstawę wydania na podstawie europejskiego nakazu aresztowania. Rażąco naruszenie art. 607e § 1 k.p.k. i zawartej w nim zasady specjalności stanowi więc zarówno wydanie wyroku łącznego obejmującego kary pozbawienia wolności nieobjęte decyzją o przekazaniu, niezależnie od zasady przyjętej za podstawę ukształtowania kary łącznej, jak i wykonanie uprzednio orzeczonej kary łącznej obejmującej takie kary⁴⁵.

3.1. Łączenie kar pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia i z warunkowym zawieszeniem

Nowelizacja z 19 czerwca 2020 r. w omawianym obszarze zmieniła jedynie dotychczasową treść § 1 art. 89a k.k.

Norma zawarta w art. 89a § 1 k.k., dodana do przepisów kodeksowych nowelą z 20 lutego 2015 r., przewidywała możliwość orzekania kary łącznej z warunkowym zawieszeniem wykonania w sytuacji, gdy łączeniu ze sobą nawzajem lub z innymi karami podlegała jedna albo kilka kar pozbawienia wolności orzeczonych z warunkowym zawieszeniem wykonania na podstawie art. 60 § 5 k.k. W takim przypadku to kara orzeczona z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na podstawie art. 60 § 5 k.k. wyznaczała, przez zastosowanie zasady absorpcji, karę łączną.

Obecnie, w nowelizacji z dnia 19 czerwca 2020 r. ustawodawca poczynił wyraźne zastrzeżenie (które notabene wynikało już z poprzedniego stanu prawnego), że jeżeli chociażby jedną z kar podlegających łączeniu jest kara pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania orzeczona na podstawie art. 60 § 5 k.k., a kara ta nie podlega łączeniu z surowszą karą pozbawienia wolności, sąd może wymierzyć karę łączną pozbawienia wolności w wymiarze równym karze pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania orzeczonej na podstawie art. 60 § 5 k.k., o ile jednocześnie stosuje warunkowe zawieszenie wykonania kary łącznej.

Dodać wypada, że przepis art. 89a § 1 k.k. stanowi *lex specialis* względem art. 89 § 1 k.k., gdyż autonomicznie i całościowo określa przesłanki warunkowego zawieszenia wykonania kary łącznej pozbawienia wolności. Przewiduje bowiem, w odróżnieniu od art. 89 § 1 k.k., możliwość warunkowego zawieszenia wykonania kary łącznej pozbawienia wolności w wymiarze do 5 lat (a nie tylko do roku), na okres próby wynoszący 10 lat (a nie jedynie 3 lata) i to także wobec sprawcy

---

⁴⁵ Zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2023 r., sygn. V KK 473/22, LEX nr 3564787.

uprzednio karalnego (nie musi być więc spełniony warunek uprzedniej niekaralności)⁴⁶.

3.2. Łączenie kary pozbawienia wolności z karą ograniczenia wolności

Nowelizacja z 19 czerwca 2020 r. nie wprowadziła żadnych zmian w treści art. 87 § 1 i 2 k.k., a zatem aktualność zachowują dotychczasowe poglądy.

3.3. Przepisy intertemporalne

Podobnie jak w ustawie z 2015 r., również w ustawie nowelizującej z dnia 19 czerwca 2020 r. (dalej też: „Tarcza 4.0”) ustawodawca zawarł stosowną regułę kolizyjną dotyczącą orzekania kary łącznej wyrokiem łącznym.

Zgodnie z zawartym w niej art. 81 ust. 1 przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego, w brzmieniu dotychczasowym, stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych przed dniem wejścia w życie tej ustawy – czyli do dnia 23 czerwca 2020 r. (gdyż ustawa weszła w życie w dniu 24 czerwca 2020 r.). Według zaś ust. 2 tego artykułu przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego, w brzmieniu nadanym tą ustawą, stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy, tj. od dnia 24 czerwca 2020 r.

W sytuacji zatem, w której wszystkie kary jednostkowe orzeczone w stosunku do sprawcy stały się prawomocne przed dniem 24 czerwca 2020 r., zastosowanie znajdują przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu obowiązującym do dnia 23 czerwca 2020 r.

Zaznaczyć przy tym wypada, że treść tego przepisu nie daje jednoznacznej odpowiedzi, czy w takiej sytuacji stosuje się tylko przepisy nowelizacji z 2015 r., czy też (np. jeżeli wyroki uprawomocniły się przed dniem 1 lipca 2015 r.) należy brać pod uwagę również przepisy obowiązujące przed dniem 30 czerwca 2015 r., poprzez treść art. 19 ust. 1 ustawy lutowej.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 31 stycznia 2023 r., sygn. IV KK 559/21 (OSNK 2023, nr 3, poz. 14) wyraził pogląd, iż „Zasady orzekania kary łącznej, wynikające z przepisów Rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 lipca 2015 r. do dnia 23 czerwca 2020 r., mogą mieć zastosowanie – na zasadach określonych w art. 4 k.k. – także w przypadku, gdy wszystkie kary zostały prawomocnie orzeczone przed dniem 1 lipca 2015 r. (art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 19

---

⁴⁶ Zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2021 r., sygn. V KK 295/20, LEX nr 3358928.

czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID–19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID–19 (tekst jedn.: Dz. U. z 2022 r., poz. 2141)”.

W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy wskazał, że zasada przewidziana w art. 81 ust. 1 Tarczy 4.0 jest jednoznaczna i ustawodawca nie wprowadził w tym zakresie żadnego wyłączenia, w szczególności takiego, które ograniczałoby możliwość orzekania kary łącznej na zasadach wprowadzonych ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 396), które weszły w życie w dniu 1 lipca 2015 r. W szczególności nie przewidział klauzuli ograniczającej stosowanie tych przepisów, takiej jak w art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r., która wyłączyła możliwość stosowania zmienionych tą ustawą przepisów o karze łącznej w przypadku, gdy wszystkie kary zostały prawomocnie orzeczone przed dniem 1 lipca 2015 r. Reguła intertemporalna z art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. ma charakter *lex posterior* i przesądza czasowy zakres zastosowania norm prawa karnego dotyczących kary łącznej w dotychczasowym brzmieniu, w sposób autonomiczny.

Należy jednak zasygnalizować, iż w innych judykatach Sąd Najwyższy wyraził odmienny pogląd, dopuszczając stosowanie art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. w sytuacji, gdy łączeniu podlegały tylko kary prawomocnie orzeczone przed 1 lipca 2015 r., a orzekanie następowało przy zastosowaniu art. 81 ust. 1 Tarczy 4.0.⁴⁷

W świetle przedstawionych rozbieżności zauważyć jedynie można, iż z brzmienia przepisu art. 81 ust. 1 Tarczy 4.0 wynika, że w sytuacji, gdy wszystkie kary zostały prawomocnie orzeczone przed dniem wejścia w życie ustawy, a więc przed 24 czerwca 2020 r. stosuje się przepisy dotychczasowe, tj. wprowadzone ustawą z dnia 20 lutego 2015 r., której immanentną częścią był również zawarty w niej art. 19 regulujący kwestie intertemporalne. Wskazywałoby to zatem na konieczność uwzględnienia również i tych norm prawnych, a w konsekwencji przepisów obowiązujących do dnia 30 czerwca 2015 r.

W przypadku natomiast, gdy wszystkie kary jednostkowe orzeczone w stosunku do sprawcy stały się prawomocne po wejściu w życie tej nowelizacji, tj. w dniu 24 czerwca 2020 r. albo po tej dacie, stosować trzeba

---

⁴⁷ Zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2021 r., sygn. IV KK 282/21, LEX nr 3391128; z dnia 11 maja 2022 r., sygn. V KK 158/22, LEX nr 3436331; podobnie jak się wydaje – M. Zacharski, Reguły intertemporalne a instytucja kary łącznej w tarczy 4.0, LEX/el. 2020.

przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego w brzmieniu obowiązującym od dnia 24 czerwca 2020 r. Dla zastosowania przepisów art. 85 i nast. k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24 czerwca 2020 r. konieczne jest zatem, aby wszystkie kary podlegające łączeniu prawomocnie zostały orzeczone po tym dniu.

Powyższe rozwiązanie wyłącza więc stosowanie art. 4 § 1 k.k. mimo materialnego charakteru przepisów dotyczących kary łącznej, ponieważ przepisy art. 81 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. mają charakter przepisów wyjątkowych (*lex specialis*).

Zacytowane przepisy art. 81 Tarczy 4.0 nie regulują natomiast sytuacji, w której wobec sprawcy zapadły prawomocne wyroki skazujące zarówno przed wejściem Tarczy 4.0, jak i po dniu jej wejścia w życie, a mówiąc precyzyjnie, nie wskazują, według jakich reguł łączyć kary, które stały się prawomocne do dnia 23 czerwca 2020 r. z karami, które stały się prawomocne od dnia 24 czerwca 2020 r. i czy w takim wypadku znajdzie zastosowanie ogólna reguła kolizyjna przewidziana w art. 4 § 1 k.k.

Kwestię tę rozstrzygnął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 13 października 2021 r., sygn. I KZP 2/21 (OSNK 2021, nr 11–12, poz. 44) konkludując, że przepisy art. 81 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID–19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID–19 nie wyłączają stosowania art. 4 § 1 k.k. w sytuacji, gdy tylko jedna z kar, których połączenie sąd rozważa w postępowaniu w przedmiocie wydania wyroku łącznego, została prawomocnie orzeczona do dnia 23 czerwca 2020 r. albo po tej dacie⁴⁸.

Jeżeli zatem sąd w postępowaniu w przedmiocie wydania wyroku łącznego dochodzi do wniosku, że kary tego samego rodzaju lub inne podlegające łączeniu zostały prawomocnie orzeczone przed 24 czerwca 2020 r. i po tej dacie, to orzeka o karze łącznej, stosując art. 4 § 1 k.k., albo w oparciu o przepisy art. 85 i nast. k.k. obowiązujące przed wejściem w życie Tarczy 4.0, albo obowiązujące po tej dacie – w zależności od tego, który wybór będzie ostatecznie korzystniejszy dla sytuacji skazanego.

---

⁴⁸ Podobnie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 października 2022 r., sygn. IV KK 350/22, LEX nr 3522522 oraz w postanowieniu z dnia 10 marca 2022 r., sygn. V KK 46/22, LEX nr 3410151.

4. Podsumowanie

Problematykę kary łącznej można bez wątpienia zaliczyć do jednego z bardziej kontrowersyjnych zagadnień sądowego wymiaru kary. Przedstawione wyżej zmiany legislacyjne z pewnością przyczyniły się do dalszego pogłębiania wątpliwości w tym przedmiocie i znacząco utrudniły w praktyce orzekanie o karze łącznej. Kwestie związane z łączeniem kar (czy to jednostkowych, czy w wyroku łącznym) będą niewątpliwie jeszcze długo przedmiotem szerokich wypowiedzi doktryny, jak i orzecznictwa. Być może dopiero „zdecydowanie” się ustawodawcy na jeden model orzekania kary łącznej i konsekwentne przy nim trwanie na tyle ukształtuje praktykę, że zagadnienie realnego zbiegu przestępstw będzie kwestią na tyle prostą, że – parafrazując W. Woltera – trudno będzie o niej napisać coś odkrywczego⁴⁹.

Bibliografia

1. Bielski M., Zakres zastosowania negatywnej przesłanki wymiaru kary łącznej z art. 85 § 3 i 3a k.k., *Prok. i Pr.* 2018, nr 11, s 36–71.
2. Giezek J. (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, WKP 2021, LEX/el.
3. Grześkowiak A., Wiak K. (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. 7, Warszawa 2021.
4. Kala D., Kociubińska M., *Kara łączna i wyrok łączny*, KSSiP, Kraków 2017.
5. Kluza J., *Zasady orzekania kary łącznej na skutek wyroków Trybunału Konstytucyjnego K 14/17 i P 20/17*, *Prok. i Pr.* 2020, nr 10–11, s.160–176.
6. Kmań K., *Wymiar kary łącznej na podstawie kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności (na marginesie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r., sygn. P 20/17)*, *Przegląd Sądowy* 2020, nr 7–8, s. 48–60, LEX/el.
7. Królikowski M., Zawłocki R. (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Art. 1–116*, wyd. 5, Warszawa 2021.
8. Majewski J., *Komentarz do niektórych przepisów ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw*, w: *Kodeks karny. Komentarz do zmian 2015*, Lex 2015, LEX 2015.

---

⁴⁹ W. Wolter, *O warunkach orzeczenia kary łącznej*, *Nowe Prawo* 1962, nr 1, s. 26.

9. Majewski J., Czy kara ograniczenia wolności podlega łączeniu z karą pozbawienia wolności orzeczoną z warunkowym zawieszeniem jej wykonania?, *Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych* 2019, nr 2, s. 97–99.
10. Marek A., *Kodeks karny. Komentarz*, wyd. V, LEX 2010.
11. Matras J., Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2016 r., sygn. V KK 103/16, *Prok. i Pr.* 2017, nr 1, s. 147–155.
12. Mozgawa M. (red.), *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el 2023.
13. Nita-Światłowska B., Orzekanie kary łącznej w wyroku łącznym po zmianach normatywnych spowodowanych wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 kwietnia 2019 r., sygn. K 14/17, *Przegląd Sądowy* 2020, nr 2, s. 47–60.
14. Raglewski J., Łączenie w ramach kary łącznej kar różnorodnych (art. 87 k.k.). Glosa do wyroku SN z dnia 28 maja 2009 r., sygn. III KK 107/09, *Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa* z 2009 r., nr 4, s. 139–144.
15. Stefański R. A. (red.), *Kodeks karny*, 2018.
16. Zacharski M., *Reguły intertemporalne a instytucja kary łącznej w tarczy 4.0*, LEX/el. 2020.
17. Wolter W., O warunkach orzeczenia kary łącznej, „*Nowe Prawo*” 1962, nr 1, s. 26 – za Ł. Buczek, *Negatywna przesłanka kary łącznej z art. 85 § 4 k.k.*, *Ius Novum* 2019, nr 1.
18. Wróbel W. (red.), Zoll A. (red.), *Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część II. Komentarz do art. 53–116*, wyd. V, WK 2016 w LEX/el.

Cumulative judgments – comparison of the legal status in force before and after June 30, 2015 and since June 24, 2020 against the background of selected issues

Abstract

The following article is an attempt to present legislative developments pertaining to concurrent sentencing on the background of its selected aspects, in particular with regard to aggregating immediate custodial sen-

tences and conditionally suspended custodial sentences as well as aggregating custodial sentences and penalties of restriction of liberty.

This area has undergone significant changes in the space of only a few years, giving special importance to the issues of intertemporality in determining which law shall be applied if the law in force at the time of the sentencing differs from the law in force at the time of committing the offence.

Much of the presented research refers to the case law of the Polish Supreme Court, which could prove to be of considerable practical value.

Key words

Criminal law, criminal proceedings, concurrent sentences, aggregate sentence, concurrence of criminal offences, intertemporal rules, case law.